

Joanna Bator: *Homokhegy*

(részlet)

Jadzia gömbölyded, döcögős. Dominika könnyű és törékeny. Ha Jadzia ráülne a lányára, annak úgy roppanna össze a csontja, mint egy fagylaltos tölcsér. Dominika viszont gyorsaságával múlja felül, trükkös dolgokat csinál. Úgy ugrál és hajladozik, mint a nyuszi egy szovjet rajzfilmben. Amikor Dominika és Jadzia egymás közelébe kerül, az mindig ütközéssel fenyeget, a veszély annál nagyobb, minél messzebről rontanak egymásnak. Jadzia mindig ugyanazon a helyen van, Dominika az, aki mélyrepülésben röpköd oda-vissza. Kényszerleszállást hajt végre a Homokhegyen, szinte szikrázva fékez, majd rögtön utána porfelhőtől övezve kezd hozzá a felszálláshoz.

Jadzia szeretné, ha nem távolodnának el nagyon egymástól, és szeretné, ha Dominika nem röpködne annyit. Anyai vágya, hogy a lánya lenyugodjon, hogy egy helyben maradjon. Ne futkoss, te röpülőmasina, mondja újra meg újra, bár tudja, hogy a lánya nem szereti, ha falusiasan beszél. Annyira városi. Fogd meg, mama, nem pedig fogjad meg, javítja ki a nagyokos, bekapcsolni, és nem fölkapcsolni, neked, és nem néked. Mintha volna valami különbség. Jadzia semmi különbséget nem lát köztük. Jadzia inkább egyformának látja őket.

Ülj már meg egy percre a seggeden, te repülőgép, te röpke-lepke, mondja, és maga mellé paskol a díványra, ülj már le, mert fölkapcsolom a tévét. Jadzia abban a kényelmesre mélyített fészekben helyezkedik el, amelyik régen a férjéé volt. Stefan ott üldögélt munka után, és a híradó zümmögése közben szundított el, esetleg a vasárnapi tudományos műsor közben, ami egzotikus állatok, bogarak életéről szólt. Nézd csak, micsoda pofája van annak a csúszómászónak – szólalt meg, vagy az orrát túrta, és a pálma cserepébe sercintett. A fészek mélyén egy palack képében aranytojást rejtegetett, melyből nem kelt ki semmi. Jadzia csak jó pár évvel a férje halála után vette birtokába a fészket. Most Stefan helyéről nézi a sorozatot, és azt szeretné, ha Dominika is vele nézné. Hát mint anya és lánya. Ő az özvegy anya helyén, Dominika meg az anyja régi, neki fészkel helyén. A mostani folytatásból kiderül, hogy Maria Celesta teherbe esett attól a bajuszos fekete hajútól, aki olyan, mint Leoncio az *Isaurából*, Jadzia elfelejtette a nevét. Talán Luis Alfredo.

Jadzia sokszor eltéveszti a dolgokat és a dátumokat, de vágyai még mindig vannak. Elavultak, és nem is nagyon tud velük mit kezdeni, de azért vannak. Jadzia semmit sem szeret kidobni. Inkább megtart mindent, mert sose tudni, hátha jól jön még valamikor. A régi holmi gyakran jobb, mint az új, tiszta főnyeremény. Keressetek és találtok, mondja Jadzia, és a fehérneműs szekrénybe rakogatott dolgok rétegeiben turkál, mint egy szénbányász a wałbrzychi tárnában. Már mindent eltervezett: a lánya kistafirozását és a templomi esküvőt. Olyan ruhában, amilyen neki nem volt. Az övé egy német függönyből lett kiszabva, a lába bedagadt a túl szűk topánkába, micsoda

szenvedés volt. Dominika úgy fog bevonulni, mintha képes újságból vágták volna ki, mintha egy gombatermesztő lánya volna, vagy egy szczawno-zdróji doktoré. A ruha a főtéri Sabrina-szalomból lesz, vagy nem is, inkább Wrocławból hozza majd. Meg fűző is lesz, meg uszály is. És mindent levideóznak. Titokban fátylat hímez a lányának. Hogy eltakarja vele azt a dzsungelbe illően vad frizuráját, és teletűzdeli kapcsocskákkal, gyöngyöcskéekkel. Hányszor felfejtette, mire valahogy elkezdett kinézni. Aztán lovas hintóval a bálba a ksiazi várba, hosszú ruhában, a szélben lebegő fátylóban. Meresztgethetik a szemüket, akik nem hittek benne, hogy így lesz, megkukulnak a ragyogó gyönyörűségtől és a boldogságtól, amire ők hiába várnak. Még nem késő, a lánya arcán alig látni a sebhelyet, legföljebb akkor, ha mérgelődik.

De a legfontosabb az, hogy Dominika nem mehet az esküvőre ilyen soványan és pehelykönnyen, mint akit az első szél felkaphat és ide-oda dobálhat. Súlyt kell neki adni, vissza kell húzni a földre. Dominika bazsalikomot természet az ablakpárkányon, és amikor elutazik, marad utána a hűtőben egypár dolog, amit Jadzia óvatosan megszagolgat, beledugja a nyelve hegyét. Ó, ha egy kis bigost ennél, krumplicskával, husikával, te girhes! Jadziának semmi kifogása egy külföldi férj ellen, de úgy gondolja, hogy a mi lengyel konyhánk a legjobb, és fölösleges azért kipróbálni egy másikat, hogy véleményünk legyen róla. Régóta megvan a saját kész véleménye, nem szorul változtatásra, köszöni szépen.

Helyet csinál a lányának maga mellett a kanapén, előszedi az akciós nápolyit. Tizenkét nápolyi, plusz kettő ingyen van, igazi alkalmi vétel a Reálból. Ez a nagy bolt a sarkon egyszerre jelent szórakozást is, meg spórolást is, amit Jadzia nagyra értékel, mert sokba kerül a félárú fölösleges dolgok beszerzése. Az édességet szépen tányérra rakja, a lánya elé tolja, csettint egyet, hű, de finom. Majd felhizlallak én, te Tadek Niejadek! A lánya régóta tudja, hogy a rosszul evő kis Tadeket elvitte a szél. Elrepült egy piros léggömbön, csak szállt, egyre szállt, a föld messze alatta maradt, a kék üvegre hasonlító, sima tapintású ég csak karnyújtásnyira volt tőle. A kis Dominika kiköpködte tehát a céklácskát, anyukája lábára okádtá a borjúvirslieskét, és arra várt, hogy őt is elviszi a szél az Eneszkába, sőt még messzebbre, a Bula-Bula szigetekre, és a Homokhegy csak egy kis folt lesz a horizonton, kisebb egy légypiszoknál. Ám a mese másképp végződött. Rántott szeletekkel bombázták Tadeket, karajgerelyekkel vették célba, így aztán bezabált, nehezebb lett és lepottyant. Normális lett, mondja Jadzia, és elkezdett enni. Azóta biztos letelepedett valahol.

Azt akarja tehát, hogy a lánya is letelepedjen, a lánya pedig azon igyekszik, hogy kimozdítsa elnehezedett anyját a helyéből, és arra kapacitálja, hogy utazzon külföldre. Az erők rendszerint kiegyenlítődnek, megrekednek egy ponton, nem képesek arra, hogy kibillentsek egymást. Az anya megmakacsolja magát, nem és nem, a lánya csábítgatja, nagy szárnycsattogással körberöpködi, hirtelen belebök anyja puha testébe, gyere hát, Brunoⁱⁱ, kihúzlak innen.

Dominika képeslapokat küldözget, piciny petárdákat robbantanak rajtuk a színek, azt írja, ha kijössz, mama, meglátod ezt a szép várost, ami a lapon van, csak persze nagyban és sokkal igazibban. Langyosak itt az esték, az éttermekben élőzene szól, a görögdinnye akkora, hogy egy fél dinnye bölcsőnek is elmegy. A lépcsők egyenesen a tengerhez visznek, panorámában kávézunk, tavasszal fehér, sárga, lila virágoktól pompáznak a hegyek. És mindez egyáltalán nem kerül sokba, ha nem kezded el zlotyra átszámolni. Mindannyian örülni fogunk, ha kijössz, az egész család, és nem okoz ez nekünk semmi komolyabb kiadást, pont ellenkezőleg, nagyon is kapóra jössz majd, meglátod. Jadzia úgy véli, hogy valamennyien, Dominikáék, akik állítólag csak rá várnak, mind kész Szodoma és Godomora. Egyikük, valami szurtos, tanult ember létére rongyokban jár, nyakláncokat, gyöngysorokat visel, a másik olyan lány, aki fiú, olyan homoizé, és mindannyian egy kupacban élnek, azt se tudni, ki kivel, és kié az épp láb alatt lévő gyerek. Furák és lököttek, nem olyanok, mint egy rendes család, amiben van apa, anya és gyerekek, egybetartja őket a szent kötelék meg az érzés, plusz ott a gondoskodó nagyi, amíg csak a halál el nem választja őket. Ez a Dominika családja, uram irgalmazz, még ha valahogy suttyomban, titokban, és nem mások előtt. De nem, ők hencegnek ezzel, kiállnak köznevetségre, mintha büszkék lennének arra, hogy lököttek. Mi lesz, ha valaki szemére veti neki, Jadziának, hogy szép kis nevelés a maga lánya, micsoda szégyen éri, ha megjelenik ott. Szégyen akkor is, ha Jadzia nem érti meg az idegen beszédet. Stefan, annak volt agya a nyelvekhez, ha nem pazarolta volna el a tehetségét, akkor ment volna a sprehenzi meg a parlefransz. Ő még az oroszból is alig emlékszik valamire, legföljebb arra, hogy szkolko, tavaris Sztalin meg doszvidanyija. És azon kívül, mit fog ott enni, mert olajbogyót azt biztos nem. Mintha rothadt ételt enne!

Jadzia olyanra igazítja Dominika sötét haját, mint a sajátja. Még minden előtted van!, mondja. Jadzia kitörli Dominika harminchárom évét. Elfújja, mint a morzsát az asztról. Dominika mögött nem marad semmi. Ha egy lépést hátrál, gödörbe esik. De Jadzia azt mondja, hogy hisz akármi történik, még mindig fennakadhat a Homokhegyen.

ⁱ Helena Murawska *Tadek Niejdek* című meséjéről van szó.

ⁱⁱ Edward Stachura *Nem szednek szét a varjak* című verséből (Kovács István fordítása)